

İşletmelerin Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi ve Borsa İstanbul A.Ş. Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama*

Seda YAVUZASLAN** & Halis KALMIŞ***

Özet

Yıllardır kâr yönetimi uygulamaları nedeni ile yaşanan muhasebe skandalları, şirketlerin esnek muhasebe politikaları çerçevesinde hazırladıkları finansal raporlara olan güveni sarsmaktadır. Bu çerçevede kâr yönetimi uygulamalarını önlemede ve finansal raporların doğruluğunu teminat altına almada kurumsal yönetim uygulamaları temel unsur olarak görülmektedir. Çalışmanın amacı 2005-2010 yılları arasında BORSAN İSTANBUL A.Ş.'ye kote şirketlerin içsel kurumsal yönetim mekanizmaları ile kâr yönetimi arasındaki ilişkileri incelemektir. Analiz kısmında önce ihtiyari tahakkuklar hesaplanmıştır. Bu amaçla kullanılan 4 farklı ihtiyari tahakkuk modelinin değişen varyans sorunları halledildikten sonra modeller dengeli havuzlanmış panel veri analizi tekniği ile tahminlenmiştir ve Türkiye'de kâr yönetimini ölçen en iyi tahakkuk modeli "Larcker, Richardson Modeli" olarak tespit edilmiştir. Daha sonra kâr yönetimi katsayıları ile içsel kurumsal yönetim mekanizmaları arasındaki ilişki de panel veri analizi ile tahminlenmiştir. Çalışmanın analiz sonuçlarına göre kâr yönetimi uygulamalarını azaltan kurumsal yönetim mekanizmaları; yönetim kurulu ve denetim komitesindeki icracı olmayan üye sayısının çokluğu ile denetim komitesi üye sayısı olmuştur. Aktif büyüklüğü de kâr yönetimini arttıran bir unsur olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kâr Yönetimi, Kurumsal Yönetim, İhtiyari Tahakkuk, İhtiyari Olmayan Tahakkuk, Yönetim Kurulu

* Bu makale Halis KALMIŞ tarafından yürütülen "İşletmelerin Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi Ve Borsa İst. A.Ş. Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama" isimli tezinden hazırlanmıştır.

** Öğr. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, sedaaslan@comu.edu.tr

*** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF, İşletme Bölümü.

The Effect of Corporate Governance Applications on Earnings Management: An Application on Istanbul Stock Exchange

Abstract

Earnings managements applied for many years in the framework of flexible accounting policies of the companies has shaken the confidence towards business financial reports. In this framework, earnings management applications are considered as one of the basic factors which prevents earnings management applications and guarantee the accuracy of the business financial reports. This study examines the relationship between earnings management and the internal corporate governance mechanisms of the companies listed at the İstanbul Stock Exchange between the years 2005-2010. First of all, discretionary accruals were calculated. Four different discretionary accrual models have been employed to be able to calculate earnings management. After the fluxional variance problems of these models had been resolved, the models were anticipated by pooled balanced panel data analysis technique. And Larcker Richardson model has been determined as the best accrual model measuring earnings management in Turkey. Afterwords this study were analysed the relationship between earnings management and the internal corporate governance mechanisms According to the analysis results internal corporate governance mechanisms that reduce earnings management applications in company were determined as non-executive members of the board of directors and the audit committee and audit committee size. And asset size has been determined as increase of earnings management applications.

Keywords: Earnings Management, Corporate Governance, Discretionary Accruals, Non- Discretionary Accruals, Board of Directors

1. GİRİŞ

Finansal tablo bilgilerini kullanarak rasyonel ekonomik kararlar alan tüm paydaşlar için finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilir olması çok önemlidir. Fakat yöneticiler çıkarları doğrultusunda genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartlardaki esnekliklerden faydalanarak bazen de ilke ve standartları ihlal ederek finansal raporlardaki bilgileri manipüle edebilmekte ve paydaşlarına yanıltıcı bilgiler verebilmektedirler. Muhasebe literatüründe finansal bilgilerin manipüle edilmesi olarak ifade edilen bu olgu en genel anlamı ile kâr yönetimi (earnings management) olarak adlandırılmaktadır. İlkelere ve Standartlara uygun fakat esnekliklerin yönetimin çıkarları doğrultusunda kullanıldığı kar yönetimi uygulamaları olduğu gibi ilkeler ve standartların ihlal edilerek uygulandığı kâr yöne-

timi uygulamaları da mevcuttur ¹. Lev² genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartların açıkça ihlal edildiği manipülasyonları finansal hile olarak ifade etmiştir. SEC, GAAP'ı ihlal eden finansal raporların yada muhasebe politikaları uygulamalarının hem finansal hile (fraud) hem de kâr yönetimi (earnings management) oluşturduğunu ifade etmektedir. SEC işletmeler tarafından yapılan ve kötü niyetli kâr yönetimi "abuse earnings management" olarak adlandırmış ve yine SEC kötü niyetli kâr yönetimini GAAP'ı ihlal eden finansal raporlama seçeneklerinin kullanılması olarak da ifade etmiştir³. Copeland⁴ kâr yönetimini, avantajlı muhasebe politikası seçimi ile raporlanan net kârı artırma ya da azaltma yeteneği olarak tanımlar. Stowly ve Breton⁵a göre kâr yönetimi muhasebe politika seçeneklerini belirlemede yönetimin takdir hakkını kullanmasıdır. Mulford ve Comiskey ⁶ye göre kâr yönetimi, yöneticilerin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve raporlama standartlarındaki esnekleri kullanarak yada bu esnekliklerin sınırlarını aşarak ilkelere ve standartlara aykırı bir şekilde finansman kararları, yatırım kararları (finansal durum) ve faaliyet sonuçları ile ilgili mevcut durumdan farklı bilgiler raporlamalarıdır.

Görüldüğü üzere genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartları sınırları içinde ve dışında yapılan tüm işlemler kâr yönetimi olarak ifade edilebilir.

Kâr yönetiminin kötü formunda finansal raporlama ya da tahakkuk esaslı muhasebe sürecine kasıtlı müdahale vardır⁷.

- 1 Bkz. Arthur Levitt. "The Numbers Game", Speech at New York University, 1998, <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt> (Erim Tarihi : 26.03.2011); Charles W. Mulford and Eugene. E. Comiskey. The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices, John Wiley & Sons Inc., USA ,2002, <http://books.google.com.tr/>; Zabiollah Rezaee. Financial Statement Fraud Prevention and Detection, John Wiley&Sons Inc.2002. <http://books.google.com.tr/> (Erim Tarihi : 15.09.2011); Patricia M. Dechow,et.al., "Causes And Consequences Of Earnings Manipulation: An Analysis Of Firms Subject To Enforcement Actions By The SEC. Contemporary Accounting Research,Vo.13, No.1,1996, s.1 - 36.
- 2 Baruch Lev. "Corporate Earnings: Facts and Fiction", The Journal of Economic Perspectives, Spring, Vol.17, No.2,2003,s. 34.
- 3 Securities and Exchange Commission, Annual Report,1999, s.84 (Washington, DC: Securities and Exchange Commission, 1999) <http://www.sec.gov/pdf/annrep99/ar99full.pdf> . (Erişim Tarihi: 26.04.2011)
- 4 Ronald M Copeland. "Income Smoothing", Journal of Accounting Research, Sayı:6; Empirical Research in Accounting, Selected Studies 6 (Supplement),1968, s.101.
- 5 Hervé Stolowy ve Gaétan Breton. "Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework", Review of Accounting & Finance, Vol.3, No.1, 2004,s.6.
- 6 Charles W. Mulford ve Eugene. E. Comiskey. The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices, s.19-20.
- 7 Carlos Noronha, et.al., "Earnings Management in China: An Exploratory Study", Managerial Auditing Journal, Vol.23, No.4, 2008, s.370 ; Patricia M. Dechow ve Do-

Yukarıda kar yönetimi ile ilgili yaptığımız tanımlamalarda özellikle iki unsurun ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Bunlardan bir tanesi işletme yöneticilerinin işletme faaliyetlerinde ve raporlama sürecinde kişisel yargılarını kullanıyor olmalarıdır. İkinci unsur ise yöneticilerin bu yargılarını özel çıkar sağlamak, bazı paydaşları yanlış yönlendirmek ve ya sözleşmelere dayalı sonuçları etkilemek gibi amacı kullandıklarıdır⁸.

Sermaye piyasalarını etkileyen kâr yönetimi uygulamalarına baktığımızda 1997-1998 Doğu Asya finansal krizi, teknoloji hisse senedi piyasasının çöküşü ve 2001-2002 yılları arasında kamunun dikkatini çeken Adelphia, Enron, Kmart, Xerox, WorldCom, Tyco International ve diğer şirketlerdeki muhasebe skandalları ile karşımıza çıkmaktadır. Bu skandallar ile birlikte muhasebe uygulamaları ve finansal raporlamada etiğe olan özen artmıştır⁹ ve kurumsal yönetim uygulamaları tüm kâr yönetimi olaylarına çözüm olabilecek temel faktörlerden biri olarak gündeme gelmiştir. Ayrıca sistem içinde önemli gelişmelere ihtiyaç olduğunu göstermiştir¹⁰. Son dönemdeki Lehman Brothers iflası ile başlayan küresel finansal erime ile birlikte araştırmacılar kâr yönetiminin yaygın bir uygulama olarak devam ettiğini görmüşlerdir ve tekrar kurumsal yönetimle ilgili düzenlemelere odaklanılmıştır¹¹.

Etkin kurumsal yönetim sisteminin kurulup uygulamaya geçilebilmesi için bazı temel değerlerin felsefe olarak benimsenmesi ve bu değerler çerçevesinde oluşturulan ilkelere de zorunlu olarak uyulması gerekmektedir. Hissedarlara ve tüm paydaşlara güven verme temeline dayalı olarak; şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluk değerleri çerçevesinde oluşturulan kurumsal yönetim ilkeleri; "hissedarlık haklarının korunması ve bu hakların kullanılabilmesinin kolaylaştırması, şirketlerde hissedarlara eşit ve adil işlem yapılması; diğer paydaş gruplarının hak ve yükümlülüklerinin korunması, kamuya şirketin mali durumu, performansı, mülkiyeti, idaresi şirketle ilgili bütün maddi konularda dahil olmak üzere şeffaf

uglas J. Skinner. "Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners and Regulators", Accounting Horizons, Vol.14 No:2, 2000,s.238.

8 Mehmet, Ayarlıoğlu, "Kar Yönetimi Uygulaması ve İMKB' de Test Edilmesi", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2007) , s.45-46.

9 Grasso P. Lawrence ; Patricia A. Tilley and Richard A. White. "The Ethics of Earnings Management:Perceptions After Sarbanes-Oxley", Management Accounting Quarterly, Autumn, Vol.11 Issue. 1,2009, s.45.

10 Marion Hutchinson. "Governance Issues in Accounting", Accounting Research Journal, Vol.22,Issue 2, 2009,s. 89.

11 David Alexander. "The Impact Of Three Board Characteristics, Moderated By Ceo Attributes, On Earnings Management", Doctor Of Business Administration, H. Wayne Huizenga School of Business and Entrepreneurship Nova Southeastern, UMI Dissertation Services.University,2010, s.5.

bilgi aktarımı, yönetim kurullarının görev, sorumluluk ve yetkilerinin açık bir şekilde ortaya konarak iş yapma yöntemlerinin belirlenmesi " genel başlıkları ile tam kontrolü sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır¹².

Kurumsal yönetim kavramı Adolf Berle ve Gardiner Means'in mülkiyet (sahiplik) ve denetim (kontrol) fonksiyonunun ayrılması gerektiğine yaptıkları vurgu ile gündeme gelmiş ve yazarların mülkiyet ile kontrolün ayrılmasının yöneticileri kendi çıkarları, hissedarların aleyhine hareket ettirebileceğine dikkat çekmeleri ile sorunsal haline gelmiştir. Bu bağlamda üst yönetim tüm paydaşları bilgilendirmek amacıyla düzenlenen finansal raporlarda işlemenin durumunu olduğundan iyi ya da kötü göstermek amacıyla kar yönetimi uygulayabilirler¹³. Tüm bunların kontrol altına alınabilmesi amacı ile kurumsal yönetim ilkeleri geliştirilmiş ve ilkeler çerçevesinde içsel ve dışsal kurumsal yönetim mekanizmaları uygulanmaya başlamıştır¹⁴.

İçsel kurumsal yönetim mekanizmaları ile kurumsal yönetime işlerlik kazandırılarak, işletme tepe yönetimi ve tüm çıkar grupları arasındaki ilişkilerde güvenilirlik artırılmaya çalışılmaktadır. İçsel kurumsal yönetim mekanizmaları, yönetim kurullarının yapısı ile işletmenin özsermaye sahipliği yapısından oluşmaktadır¹⁵

Kurumsal yönetim uyum raporlarında da yönetim kurulunun yapısı raporlanırken; **içsel kurumsal yönetim mekanizmalarını oluşturan** yönetim kurulu üye sayısı, bağımsız üye sayısı, icracı olmayan üye sayısı, icra kurulu başkanı (CEO) ile yönetim kurulu başkanının ayrı kişiler olması, denetim komitesindeki kişi sayısı, bağımsız ve icracı olmayan üye sayısı, kurumsal yönetim komitesinin varlığı dikkate alınırken ; öz sermaye sahipliği yapısı için halka açıklık oranı unsuru baz alınmaktadır¹⁶

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesine şekillenen araştırmamızda önce tahakkuk modelleri aracılığı ile kar yönetimi tahminlemesi yapılmıştır. Tahakkukları kullanarak kâr yönetimi tahminlemeleri yapılırken toplam tahakkuklar, ihtiyari tahakkuklar (isteğe bağlı) ve ihtiyari olmayan (is-

12 SPK, Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi, Şubat 2005.

13 Maggi Giovanni ve Andres Rodriguez Clare. "Costly Distortion of Information in Agency Problems", The Rand Journal of Economics, Vol.26,No.4,1995,s.675.

14 Diane K. Denis ve John J. McConnell. "International Corporate Governance" Journal of Financial and Quantitative Analysis, Vol. 38 No.1, 2003,s. 2.

15 Diane K. Denis ve John J. McConnell, 2003, a.g.e.,s.2.

16 Bkz. Jeffrey R. Cohen, , Ganesh Krishnamoorthy ve Arnold Wright. "The Corporate Governance Mosaic and Financial Reporting Quality", Journal of Accounting Literature, Volume 23, 2004, s.88-89; Dennis ve McConnell, a.g.e.,s.2; Ryan Davidson; Jenny Godwin and Pamela Kent. "Internal Governance Structures and Earnings Management, Working Paper No. 2003-009, December 2003,s.2.

teğe bağlı olmayan) tahakkuklar olarak ikiye ayrıştırılmıştır. Sonra içsel kurumsal yönetim mekanizmalarının uygulanıyor olmasının ihtiyari tahakkuk düzeyleri (kâr yönetimi) üzerinde olumlu etkiye sahip olması gerektiği varsayımına dayanılarak çalışma geliştirilmiştir. Araştırmamızın temel amacı 2005-2010 yılları arasında BORSAN İSTANBUL A.Ş.' ye kote şirketlerin içsel kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi (ihtiyari tahakkuk düzeyleri) üzerindeki etkisini incelemek ve kurumsal yönetim ile kar yönetimi ilişkisini tartışan literatüre katkı vermektir.

2. LİTERATÜR İNCELENMESİ

Kâr yönetimi uygulamaları sistematik bir şekilde kurumsal yönetim mekanizmalarının gücü ile ilişkilidir. Kurumsal yönetim mekanizması da yönetim kurulu, yönetim kurulundaki bağımsız ve icracı olmayan üye sayısını ve yönetim kurulu toplantı sayısını, denetim komitesi, denetim komitesindeki bağımsız ve icracı olmayan üye sayısını ve denetim komitesi toplantı sayısını, kurumsal yönetim komitesini, CEO ve yönetim kurulu başkanının ayrılıp ayrılmadığını, iç denetim faaliyetini ve dış denetçi seçimini kapsar¹⁷

Kurumsal yönetim ve kâr yönetimi arasındaki ilişki bir çok araştırmacı tarafından araştırılmıştır¹⁸ ve kurumsal yönetim mekanizmalarının kar yönetimi üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Literatürde 1996 ve öncesinde bir çok araştırma kurumsal yönetim mekanizmalarının hileli (fradulent) finansal raporlamayı azaltmadaki rolünü incelemişlerdir. Bu çalışmalar genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı olan finansal raporlamalarla kurumsal yönetim mekanizmaları arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır.

Kurumsal yönetim literatüründe kurumsal yönetim mekanizmaları içerisinde önemli bir fonksiyona sahip olan yönetim kurulu yapısını oluşturan unsurların kar yönetimi üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik yapılan

17 Ryan Davidson; Jenny Goodwin and Pamela Kent, a.g.e.,2003,s.2.

18 Bkz. Patricia M. Dechow ; Richard G. Sloan and Amy P. Sweeney. "Detecting Earnings Management", The Accounting Review, Vol. 70, No.2, 1995, s.193-225; Weber Margaret "Liebenow, Executive Equity Incentives, Earnings Management and Corporate Governance", MBA, Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin,2009; David Alexander, a.g.e.,2010; Veronica S. Siregar and Sidharta Utama. "Type Of Earnings Management And The Effect Of Ownership Structure, Firm Size, And Corporate-Governance Practices: Evidence from Indonesia" The International Journal of Accounting ,Vol. 43, 2008,s. 1-27; Bikki Jaggi , Sidney Leung and Ferdinand Gul. "Family Control, Board İndependence And EarningsManagement: Evidence Based On Hong Kong Firms", Journal Of Accounting And Public Policy, Vol. 28, No. 4, 2009,s.281-300.

çalışmalara baktığımızda ise yönetim kurulunun yapısı açısından yönetim kurulunun büyüklüğünü baz alan çalışmalar yapan Zahra ve Pearce¹⁹(1989) ise küçük yönetim kurullarının tepe yönetiminin davranışlarını izlemede etkili olmadığını ifade etmişlerdir.

Jensen²⁰ (1993) ve Yermack²¹ (1996) ise dört ile 6 arasında üyesi olan küçük yönetim kurulunun daha yararlı karar alabileceğini ve CEO'nun davranışlarının daha iyi izleme yeteneğine olabileceğini savunurlar.

McMullen'de²² (1996) araştırmasında işletmelerde denetim komitesinin varlığı ile finansal hataların oluş sıklıklarının azalacağı ve güvenilir finansal raporlamanın sağlanabileceği sonucuna varmıştır.

Scarborough, Rama ve Raghunandan²³ (1998) araştırmalarının sonucunda, denetim komitesinin etkin olarak faaliyette bulunabilmesi için denetim komitesi üyelerinin işletmede çalışmayan bağımsız kişilerden oluşması gerektiği sonucuna varmışlardır.

Peasnell (2000) yönetim kurulunun bağımsızlığı ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki bulmuştur.²⁴

Xie, Davidson, Dadalt²⁵(2003) tarafından da yönetim kurulu büyüklüğünün kâr yönetimi üzerindeki etkisi araştırılmış ve büyük yönetim kuruluna sahip şirketlerde kâr yönetimi uygulamalarının gerçekleşme olasılığı düşük olarak bulunmuştur. Benzer şekilde, Yu²⁶ (2008), küçük yönetim kuruluna sahip şirketlerde kâr yönetiminin tespit olasılığının daha düşük olduğunu öne sürmüştür.

19 Shaker A. Zahra, John A. Pearce . "Boards Of Directors And Corporate Financial Performance: A Review And Integrative Model", Journal of Management, Vol.15, 1989,s.291-334.

20 Michael C. Jensen. "The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems", The Journal of Finance, Vol.48 , No.3, 1993, s.831-880.

21 David Yermack. "Higher Market Valuation Of Companies With A Small Board Of Directors. Journal of Financial Economics, Vol.40, No.2, 1996, s.185-221.

22 Dorothy Ann McMullen,. "Audit Committee Performance: An Investigation of the Consequences Associated with Audit Committees", Auditing: A Journal of Practice & Theory, Vol.15, No.1, Spring 1996, s.87-103.

23 Scarborough D.Paul; Dasaratha V. Rama; K. Raghunandan. "Audit Committee Composition And Interaction with Internal Auditing: Canadian Evidence", Accounting Horizons, Vol.12,No.1, 1998,s.51-62.

24 Ryan Davidson, et.al., "Internal Governance Structures and Earnings Management, Working Paper No. 2003-009, December 2003,s.3.

25 Biao Xie, Wallace N. Davidson and Peter J. Dadalt. " Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee". Journal of Corporate Finance, Vol. 9, No. 3, 2003, s.295-316.

26 Frank Yu. "Analyst Coverage and Earnings Management", Journal of Financial Economics. Vol. 88, 2008,s.245-271.

Davidson, Goodwin ve Kent²⁷ (2003) Avustralya'da belirlenmiş 434 işletme üzerinde yaptıkları çalışmalarında yönetim kurulunda ve denetim komitesinde icracı olmayan yöneticilerin çoğunlukta olmasının ihtiyari tahakkuklar ile ölçülen kâr yönetimi ile çok önemli bir ilişkisi olduğunu yani ihtiyari tahakkukları azalttığını tespit etmişlerdir. Bunun yanında iç denetim fonksiyonu ve dış denetçi seçiminin ise ihtiyari tahakkuklar üzerinde önemli azaltıcı etkilerinin olmadığını; yönetim kurulunun diğer önemli karakteristiğinin de, yönetim kurulu başkanı ve CEO'nun görevlerinin ayrılıp ayrılmamış olmasının önemli olduğunu tespit etmişlerdir ve ayrıca yönetim kurulu başkanı ve CEO'nun görevlerinin ayrılması ile kâr yönetimi arasında da negatif bir ilişki olduğunu tespit edememişlerdir.

Aksu ve Köseadağ²⁸ (2005) yaptıkları çalışmada kurumsal yönetim mekanizması ile daha iyi yönetilen işletmelerde, çoğunluk hissedarlarının şahsi menfaatler peşinde koşmaları, artan nakit akımının yönetim tarafından tüketilmesi, fazla düşük veya aşırı yatırım problemleri gibi temsil maliyetleri daha az olacağı için, pay sahiplerinin getirilerinin ve şirketin finansal performansının daha yüksek ve kâr yönetiminin daha düşük olacağını beklediklerini belirtmişlerdir.

Saleh, Iskandar ve Rahmat²⁹ (2007) Malaezya'daki şirketlere ait buldukları kanıtlara dayanarak tam bağımsız denetim komitesinin varlığının kâr yönetimini azalttığını ifade etmişlerdir.

Shen ve Chih³⁰ (2007) Asya ülkelerinde kurumsal yönetimin kâr yönetimi üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Kâr yönetimi ile kurumsal yönetim arasında negatif bir ilişki olduğunu ve iyi kurumsal yönetim uygulayan işletmelerin daha az kâr yönetimi uyguladıklarını, büyük işletmelerin kârı istikrarlı hale getirme eğilimlerinin daha fazla olduğunu, yüksek karlılık kaldırıcına sahip işletmelerin daha iyi kurumsal yönetim uygulayarak kârı istikrarlı hale getirdiklerini, zayıf karlılık kaldırıcına sahip olanların daha düşük kurumsal yönetim çerçevesinde kâr yönetimi yaptıklarını tespit etmişlerdir³¹.

27 Ryan Davidson, Jenny Goodwin and Pamela Kent. "Internal Governance Structures and Earnings Management, Working Paper No. 2003-009, December 2003, s.1-34.

28 Mine Aksu, Arman Köseadağ. "İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Şirketlerinin Şeffaflık Ve Kamuoyu Bilgilendirme Bakımından Derecelendirilmesi", I. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu ve VII. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 217-241, 2005.

29 Norman, M Saleh, Takiah M. Iskandar, Mohd Mo. Rahmat. " Audit Committee Characteristics And Earnings Management: Evidence From Malaysia", Asian Review of Accounting, Vol.15 No.2, 2007, s.147-163.

30 Chung-Hua Shen and Hasiang-Lin Chih. "Investor Protection, Prospect Theory, and Earnings Management: An International Comparison of the Banking Industry", Journal of Banking and Finance, Vol.29,2005,s.2675-2697.

31 Chung-Hua Shen and Hasiang-Lin Chih, a.g.e.,2003,s.22-23.

Kurumsal yönetim ilkeleri ile kâr yönetimi arasındaki ilişkiyi araştıran Huang et.al. ³²(2008), kurumsal yönetim çerçevesinde yönetim kuruluna işletme dışından katılan üyelerin oranını incelemişlerdir. İşletme dışından katılım düzeyinin oranı artıka kurumsal yönetimin de o derece sağlıklı olacağı ve bağımsız üyelerden oluşan yönetim kurulunun yöneticilerinin finansal raporlarda isteğe bağı (anormal) tahakkukları kullanmalarının denetim altına alınabileceğini savunmuşlardır.

Diğer bir araştırmada, isteğe bağı tahakkuk tutarının yönetim kuruluna dışarıdan katılım derecesi ile ters orantılı olduğu belirtmektedir.³³

Jaggi, Leung ve Gul³⁴ (2009) **yönetim kurulunun bağımsızlığı ile kâr yönetimi arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kanıtların Hong Kong'daki şirketlerde yönetim kurulu bağımsız üye sayısının çokluğunun kâr yönetiminin sınırlandırılmasında etkili olduğunu gösterdiğini ifade etmişlerdir.**

Al-Abbas³⁵ (2009) 2005-2007 yılları arasında Sudi Arabistanda belirlenmiş şirketlerde kurumsal yönetim faktörlerinin kâr yönetimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Kurumsal yönetim değişkenleri ile ihtiyari tahakkuklar üzerinde anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Yani, kurumsal yönetim değişkenlerinin (faktörlerinin) kâr yönetimini azaltıcı bir etkisi tespit edilememiştir. Çünkü Sudi işletmelerinin kurumsal yönetim ilkelerini yönetim ve kontrol amaçlı kullanmadıklarını sadece düzenlemelere uyum amaçlı kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Demirkan ve Plat³⁶ (2009) yaptıkları çalışmada nitelikleri artan kurumsal yönetimin ihtiyari tahakkuk sıklığını azaltmadığı sonucuna ulaşmışlardır ve karı düşük olan işletmelerde icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin ihtiyari tahakkuklara daha fazla dikkat ettiklerini belirlediklerini ifade etmişlerdir.

32 Timothy P. Huang, J. Louwers; Jacquelyn S. Moffitt and Yan, Zhang " Ethical Management, Corporate Governance, and Abnormal Accruals", Journal of Business Ethics, Vol.83,2008,s. 469-487.

33 David F . Larcker and Scott A. Richardson. " Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices and Corporate Governance", Journal of Accounting Research , Volume:42, Issue:3.2003, s.636.

34 Jaggi, Bikki and Sidney Leung; Ferdinand Gul. "Family Control, Board Independence And Earnings Management: Evidence Based On Hong Kong Firms", Journal Of Accounting And Public Policy, Vol. 28, No. 4, 2009,s.297.

35 Mohammed A. Al-Abbas. "Corporate Governance and Earnings Management:An Empirical Study of the Saudi Market", The Journal of American Academy of Business, Cambridge, Volume:15,No:1,2009,s.301-310.

36 Sabahattin Demirkan, Harlan Platt. "Financial Status, Corporate Governance Quality, And The Likelihood Of Managers Using Discretionary Accruals", Accounting Research Journal Vol.22, No. 2, 2009 , s.111.

He, et.al.³⁷ (2009) yönetim kurulunun yapısı, bağımsızlığı ile icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin oranı kar yönetimi düşüklük düzeyi üzerindeki etkilerini incelemişlerdir ve kar yönetimi ile icracı olmayan üyelerin yüzdesi arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır. İcracı olmayan üyelerin pay sahipliği ile negatif ilişki bulmuşlardır.

Karabrahim³⁸ (2010) 2006-2009 yılları arasında İstanbul Borsa A.Ş. ye kayıtlı işletmeler üzerinde çeyrek dönemlik verileri kullanarak yaptığı çalışmada içsel kurumsal yönetim mekanizmaları ve kazanç yönetim arasında bir ilişki olduğunu gösteren bulgulara rastladığını ancak bu ilişkinin yönü ve büyüklüğü, denetim kalitesi, kazanç arttırıcı ya da kazanç azaltıcı ihtiyari tahakkukların kullanımı ve raporlamanın yapıldığı mali dönem ile yakından ilişkilidir ifade etmiştir.

Thiruvadi ve Huang³⁹ (2011) denetim komitesindeki cinsiyet çeşitliğinin kar yönetimi üzerindeki etkisini araştırmış ve kadınların erkeklerden daha fazla riskten kaçınan, tedbirli ve etik olduklarını bulmuşlardır.

Hamdan, Hayale ve Aboagele⁴⁰ (2012) Ürdün'deki işletmelerde denetim komitesi karakteristikleri (büyüklüğü ve bağımsız üye sayısının yüksekliliği) ile kar yönetimi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve pozitif bir ilişki bulmuşlardır.

Önder⁴¹ 2012 Borsa İstanbul A.Ş. ye kayıtlı 125 işletme üzerinde yaptığı çalışmada işletmelerde kar yönetimi uygulamalarını arttıran kurumsal yönetim faktörleri olarak blok sahiplik ve yönetsel sahiplik ile denetim komitesi ve yönetim kurulu büyüklüğünü tespit ederken yönetim kurulu ve denetim komitesinin bağımsızlığı unsurlarını da kar yönetimi uygulamalarını azaltan faktörler olarak belirlenmiştir

37 Liyu He, Sue Wright, Elaine Evans and Susan Crowe. "What makes a board independent? Australian evidence", Accounting Research Journal, Vol. 22 No: 2, 2009, s.144 – 166.

38 Karabrahimoğlu, Yasemin, "The Role Of Corporate Governance On Earnings Management: Quarterly Evidence From Turkey, (Doktora Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi) 2010, s. 1-342.

39 Thiruvadi, Sheela and Hua-Wei Huang "Audit Committee Gender Differences And Earnings Management" Gender in Management: An International Journal, Vol. 26 No: 7, 2011, s. 483 - 498

40 Hamdan, Allam M. M., Talal H. Al-Hayale and Emad M. Aboagela. "The Impact of Audit Committee Characteristics on Accounting Conservatism: Additional evidence from Jordan", Journal of King Saud University – Administration Sciences. KSA. , Vol.24, No. 1 2012, s. 1-15.

41 Şerife Önder " İşletmelerin Kar Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi İMKB üzerine Bir Uygulama" Basılmamış Doktora Tezi, Kültür Üniversitesi, 2013s.-226.

Ocak ⁴² 2013' de Borsa istanbul A.Ş'ye kayıtlı 149 işletme üzerinde yaptığı çalışmada modifiye edilmiş Jones modeline göre tespit edilen tahakkuk esaslı kâr yönetimi büyüklükleri ile tüm kurumsal yönetim bileşenleri arasında negatif anlamlı ilişkiye rastlamıştır.

Literatürde ki araştırma sonuçlarına dayanarak kurumsal yönetim ilkelerine dayalı olarak içsel kurumsal yönetim mekanizmalarının gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığı işletmelerin kar yönetimi disiplninde ki değişmelerle ortaya çıkarılabileceğini ifade edebiliriz. Çalışmada da kar yönetimi işletmelerin ihtiyari tahakkuk düzeyleri ile ilişkilendirilmiştir.

3. KAR YÖNETİMİNİ ÖLÇMEDE KULLANILAN TAHAKKUK MODELLERİ

Toplam tahakkuklardan hareketle kar yönetiminin göstergesi olarak kabul edilen ihtiyari tahakkukları tahmin etmek için ölçme ve ayırmada bir çok model kullanılmaktadır. Modeller arasında en yaygın olarak kullanılan Jones Modeli (1991) ile Modife Edilmiş Jones Modelidir .Diğer tüm modeller Jones (1991) modelinin varsayımı ve dezavantajları dikkate alınarak geliştirilmiştir. **Çalışmada ihtiyari tahakkukları ölçmede;** Larcker, Richardson (2003) Modeli, Performansla Eşleştirilmiş İhtiyari Tahakkuk Ölçüm Modeli (Performance-Adjusted Current Discretionary Accruals Model, 2005), Modife Edilmiş Jones Modeli (The Modified Jones Model 1995) (Dechow, Sloan,Sweney 1995) ve Jones (Jones Model 1991) Modeli kullanılmıştır.

Araştırmada kâr yönetimi katsayılarını hesaplamada kullanılan dört modele ait değişkenleri gösteren ekonometrik modeller aşağıdaki gibidir :

3.1. Jones Modeli

Jones (1991) modelinde hesaplanan ihtiyari tahakkuklar kâr yönetimini temsil eden değer olarak ifade edilmiştir. Modelde ihtiyari tahakkuklar toplam tahakkuklar (toplam tahakkuklarda vergi öncesi kar ile faaliyetlerden sağlanan nakit akımları arasındaki fark olarak hesaplanır.) ile ihtiyari olmayan tahakkuklar arasındaki farktır. Denklemde ihtiyari olmayan tahakkuklardaki değişim tutarı da satışlardaki değişim ve brüt maddi duran

42 Murat Ocak "Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kar Yönetimi Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama" Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi,2013, s.1-243.

varlık tutarı olarak hesaplanmıştır. Yani satışların ve maddi duran varlıkların ihtiyari olmayan tahakkuklar olduğunu varsaymıştır.⁴³

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha [1/A_{i,t-1}] + \beta [\Delta REV/A_{li,t-1}] + \beta [PPE_{2i} / A_{it,t-1}] + \varepsilon$$

3.2. Düzeltilmiş Jones Modeli (1995)

Jones modelinden farklı olarak modelde ihtiyari olmayan tahakkukların belirlenmesinde satışlardaki değişimler ticari alacaklardaki değişimle düzeltilmiştir ve ilgili dönem sonunda bilançoda yer alan tüm ticari alacakların karı yüksek göstermeye yönelik işlemler sonucunda oluştuğu varsayılmıştır.⁴⁴

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha [1/A_{i,t-1}] + \beta [\Delta REV - \Delta REC_{t,t-1} / A_{li,t-1}] + \beta [PPE_{2i} / A_{it,t-1}] + \varepsilon$$

3.3. Performansla Eşleştirilmiş İhtiyari Tahakkuk Ölçüm Modeli (2005)

Kothari, Leone, Wasley (2005) Jones ve modife edilmiş Jones modelinin içine bir performans ölçütünü dahil etmeyi önermişlerdir. Yazarlar mevcut modele performans ölçümü olarak varlıkların getirisini (aktif karlılığını) ekleyerek performans eşleştirme yaklaşımlarını geliştirmişlerdir.⁴⁵

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha [1/A_{i,t-1}] + \beta [\Delta REV - \Delta REC_{t,t-1} / A_{li,t-1}] + \beta [ROA_{it,t-1}] + \varepsilon$$

3.4. Larcker, Richardson Modeli (2003)

Larcker, Richardson (2003) tahakkuk modellerini modife edilmiş Jones modeli üzerine geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ve modellerinde (yönetimin takdir haklarını kullanmadığında) gelirlerdeki değişimin ticari alacaklardaki değişimden daha az olduğunu ve sermaye yoğunluğunun da ihtiyari olmayan tahakkukları harekete geçirdiğini varsayımlardır. Larcker, Richardson (2003) ihtiyari tahakkukların ölçümünde ilave farklı iki değişken kullanmışlardır. Bunlardan biri Piyasa Değeri / Defter Değeri oranıdır diğeri de esas faaliyetlerden sağlanan nakit girişleridir.⁴⁶

43 Jennifer J.Jones, "Earnings Management During İmport Relief İvestigations", Journal of Accounting Research, Vol. 29, No.2, 1991, s.207-211.

44 Patricia M. Dechow, Richard G. Sloan, Amy P. Sweeney. "Detecting Earnings Management", The Accounting Review, Vol. 70, No:2, 1995, s.193-225.

45 S.P. Kothari, Andrew Leone and Charles E. Wasley. " Journal of Accounting and Economics", Vol.39, No: 1, 2005, s.163-197

46 David F. Larcker, Scott A. Richardson. " Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices and Corporate Governance", Journal of Accounting Research , Vol.42, Issue:3.2003, s.625-658.

Açıklayıcı gücü en yüksek olarak tespit edilen Larcker, Richardson (2003) Modeline ait Orijinal denklem ve türkçeleştirilmiş denklem aşağıda alt alta verilmiştir

$$TA / A = \alpha + \beta [\Delta REV - \Delta REC / A] + \beta [PPE/A] + \beta_3 BM + \beta_4 [CFO/A] + \varepsilon_{it}$$

$$TTAH / TV = \alpha [1/TV] + \beta [\Delta SATIŞ - \Delta ALAC / TV] + \beta [MDV / TV] + [PİYDEĞ] + [FAALNAKG] + \varepsilon_{it}$$

3.5. Tahakkuk Modellerinde Kullanılan Değişkenler

Kar yönetimi ölçümünde kullanılan dört tahakkuk modeline ait değişkenler;

TA = i işletmesinin t yılındaki toplam tahakkukları A = Aktif büyüklüğünü,

ΔREC = Alacaklardaki Değişim

ΔREV = i işletmesinin t yılındaki satışları ile t-1 yılındaki satışları arasındaki farkı, (Satışlardaki Değişim)

PPE = i işletmesinin t yılındaki maddi duran varlıklarını, (Model bazında net ya da brüt değerleri alınmaktadır.

ROA = Aktif Karlılığını,

BM = PD/DD (Piyasa Değeri/ Defter Değeri)

CFO = Esas Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Girişleri

Modeldeki denklemde "ε" artık değer yalnız bırakıldığında oluşan denklemin OLS regresyonu alındığında "ε" artık değer ihtiyari tahakkukları verir. Eşitliğin diğer kısmı da ihtiyari olmayan tahakkukları verir. Modelde en küçük kareler yönteminin uygulanması ile α , β_1 , β_2 , β_3 ve β_4 katsayıları bulunmakta ve daha sonra bu katsayılardan yararlanılarak bulunan tahmin değerleriyle, gerçek değerler arasındaki farkların bulunmasıyla elde edilen tahmin hataları (ε_{it}), t zamanındaki ihtiyari tahakkuk miktarlarını vermektedir.

Modellerdeki değişkenler aşağıdaki yöntemlerle hesaplanmıştır;

Modellerde önce toplam tahakkuklar hesaplanmıştır. Toplam tahakkuklar, ihtiyari (discretionary accruals) ve ihtiyari olmayan (nondiscretionary accruals) tahakkuklar olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır (Healy, 1985).

Toplam tahakkuklar da literatürde “Bilanço Yaklaşımı” ve “Nakit Akım Tablosu Yaklaşımı” olmak üzere iki farklı biçimde hesaplanmaktadır⁴⁷ Araştırmamızda Jones, 1991; Dechow, Sloan ve Sweeney, 1995 çalışmalarında olduğu gibi nakit akım tablosu yaklaşımı ile; tahakkuk esasına dayalı muhasebe sisteminden elde edilen bilanço ve gelir tablosundaki kar rakamı ile nakit esasına dayalı nakit akım tablosundaki faaliyet nakit girişleri arasındaki fark olarak hesaplanmıştır⁴⁸

Yalnız Jones (1991) , Performansla Eşleştirilmiş İhtiyari Tahakkuk Ölçüm Modelinde(2005) ve Larcker, Richardson(2003) modelinde toplam tahakkuklar; vergi öncesi kar ile faaliyetlerden sağlanan nakit akımları arasındaki fark olarak hesaplanıyor iken Modifiye edilmiş Jones (1995) Model’inde ise toplam tahakkuklar; vergi sonrası kar ile faaliyetlerden sağlanan nakit akımları arasındaki fark olarak hesaplanmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın temel amacı 2005-2010 yılları arasında İstanbul Menkul Kıymetler borsasına kote işletmelerin içsel kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi (ihtiyari tahakkuk düzeyleri) üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Araştırma iki aşamalı olarak dizayn edilmiştir.

Birinci aşamada kar yönetimini temsil ettiği kabul edilen ihtiyari tahakkuklar tahakkuk modelleri aracılığı ile hesaplanmıştır. Toplam tahakkuklardan hareketle ihtiyari tahakkukları ölçmede en yaygın olarak kullanılan modellerin değişen varyans sorunları halledildikten sonra panel veri seti kullanılarak tüm modeller dengeli havuzlanmış panel veri analizi tekniği ile tahminlenmiştir ve analiz sonucunda Türkiye’deki şirketler için en iyi tahminleme yapan model araştırmada kullanılmak üzere tespit edilmiştir. Tespit edilen tahakkuk modeli “Larcker, Richardson Modeli” olmuştur. Daha sonra bu model yardımıyla işletmelerin yıl bazındaki ihtiyari tahakkuk katsayıları hesaplanmıştır.

İkinci aşamada örneklemdaki BORSA İSTANBUL A.Ş. şirketlerinin içsel kurumsal yönetim mekanizmaları ile kar yönetimi (ihtiyari tahakkuk) düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu aşamada yönetim kurulu

47 Timhttp Keefe, http://www.investopedia.com/university/accountingearning_squality/earnings5.asp#axzz1bLCvWXgW.

48 Scott Richardson, Richard G.Sloan; Mark T. Soliman; İrem Tuna. “ Accrual Reliability, Earnings Persistence and Stock Prices”, Journal of Accounting and Economics, Vol.39, 2005, s.437- 485.

üye sayısı, bağımsızlığı, icracı olmayan kişi sayısı, icra kurulu başkanının (CEO) iki görevi olması, denetim komitesindeki üye sayısı, bağımsız ve icracı olmayan üye sayısı, kurumsal yönetim komitesinin varlığı, halka açıklık oranı ve kontrol değişkeni olarak kullanılan işletme büyüklüğü ve beş büyük denetim şirketi tarafından denetlenme ile kar yönetimi (ihtiyari tahakkuklar) arasındaki ilişki çok değişkenli panel regresyon (multivariate panel regression) analizi ile test edilmiştir ve elde edilen hipotez testi sonuçları değerlendirilmiştir.

4. 1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmadaki uygulama BORSA İSTANBUL A.Ş.'de işlem gören işletmelerin verileri kullanılarak yapılmıştır. 2010 tarihi itibarı ile SPK'ya kayıtlı şirket sayısı 560, borsada işlem gören şirket sayısı 333 olmuştur (SPK e-veri bankası 2010). Uygulamanın ana kütlesi 333'tür. Ölçmede ihtiyari tahakkuklar kullanıldığı için varlık yapılarının önemli bir kısmı nakit ve nakit benzeri unsurlardan oluşan bankalar, özel finans kurumları, sigorta şirketleri, finansal kiralama ve faktoring işletmeleri ile gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve menkul kıymet yatırım ortaklıkları örneklem dışında tutulmuştur. Bunun sonucunda örneklem sayısı 204'e düşmüştür. Tesadüfi örnekleme ile BORSA İSTANBUL A.Ş.'de işlem gören 136 şirket seçilmiştir. Ayrıca analizler sırasında bazı şirketler iflas ettiği için ve bazılarında veri kısıtı yaşandığı için bunlarda örneklem dışında kalınca örneklem toplam 119 şirkete düşmüştür. Araştırmada kâr yönetimini ölçmek için oluşturulan veri seti 119 şirketin 2005-2010 yıllarına ait 12 aylık mali tabloları ve faaliyet raporlarından hazırlanmıştır.

Gerekli verilere şirketlerin ana sayfalarında yer alan mali tablo verileri ile faaliyet raporlarından ve BORSA İSTANBUL A.Ş.'nin kamuyu aydınlatma platformu sitesinden ulaşılmıştır. Kurumsal yönetimle ilgili veri seti de şirketlerin faaliyet raporlarında yer alan kurumsal yönetim uyum raporları kullanılarak hazırlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada yukarıda da ifade edildiği gibi önce tahakkuk modelleri aracılığı ile kâr yönetimini temsil eden ihtiyari tahakkukların hesaplanmıştır. Daha sonra "İhtiyari Tahakkuklar" ile "İçsel Kurumsal Yönetim Mekanizmaları" arasında ki ilişkiye öngörebilmek için içsel kurumsal yönetim mekanizması değişkenlerinin ihtiyari tahakkuk düzeyi üzerindeki etkisinin

önemi ekonometrik bir model oluşturularak **ölçülmeye** çalışılmıştır. Bu model bağlamında araştırmada kurulan hipotezler ise aşağıda ki gibidir.

H 1: Yönetim kurulu üye sayısının çokluğu ile kâr yönetimi arasında pozitif bir ilişki vardır.

H 2: Yönetim kurulunda bağımsız üye sayısının çokluğu ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

H 3 : Yönetim kurulunda icracı olmayan üye sayısının çokluğu ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

H 4 : İcra kurulu başkanı ile yönetim kurulu başkanının aynı kişi olması ile kâr yönetimi arasında negatif ilişki vardır. (CEO'nun iki görevinin olması ile)

H 5 : Denetim Komitesi kişi sayısı ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

H 6 : Denetim Komitesindeki bağımsız üye sayısının çokluğu ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

H 7 : Denetim Komitesindeki icracı olmayan üye sayısının çokluğu ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

H 8: Kurumsal Yönetim Komitesinin varlığı ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır

H 9 : Halka açıklık oranı ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki vardır.

4.3. Kar Yönetimini Ölçmede Kullanılan Tahakkuk Modellerinin Analiz Sonuçları

Araştırmada kâr yönetimini ölçmede ölçüt olarak ihtiyari tahakkuklar kullanılmıştır. Öncelikle ihtiyari tahakkukları tespit etmede hangi modelin kullanılacağı belirlenmiştir. Bunu yapabilmek için de OLS regresyon analizi ile 4 model analiz edilmiş ve en iyi tahminleme yapan model belirlenmiştir. Kullanılacak model tespit edildikten sonra bu model yardımıyla işletmelerin yıl bazındaki ihtiyari tahakkuk katsayıları hesaplanmıştır.

Her modeldeki değişkenler işletmelere ait 2005-2010 yılları arasındaki veriler kullanılarak havuzlanmış panel veri analiziyle ayrı ayrı çalıştırılmış ve her modele ait işletmelerin yıl bazındaki ihtiyari tahakkukları tahmin edilmiştir. İhtiyari tahakkukları tespit etmek için yapılan analiz de; R-kare değeri en yüksek çıkan, yani açıklayıcı gücü en yüksek olan model

Larcker, Richardson (2003) Modeli olmuştur. Modellere ait değişkenlerin regresyon sonuçları Tablo 1’de görüldüğü gibidir.

Tablo 1.’ de toplam tahakkuklar ile satışlardaki değişim, alacaklardaki değişim, net ve brüt maddi duran varlıklar, piyasa değeri/defter değeri, faaliyet nakit girişleri, aktif karlılığı ve toplam aktifler arasındaki ilişkiyi ölçen regresyon sonuçları yani her bir modele ait değişkenlerin katsayı tahminleri gösterilmiştir. Son sütun ise her bir modelin açıklayıcı gücünü (R-kare) değerini göstermektedir. Açıklayıcı gücü en yüksek olan Larcker Richardson modeli ile toplam tahakkuklarda meydana gelen değişmeyi hesaplayabilmek amacıyla kurulan regresyon denkleminde yer alan bağımsız değişkenler % 77 oranında toplam tahakkukları açıklamaktadır. R-kare değeri eğer çok düşükse, toplam tahakkuklardaki değişmeyi değişkenlerin açıklama gücü oldukça zayıftır. Larcker, Richardson Modeline ait R-kare değeri toplam tahakkuklarla ihtiyari tahakkuklar arasında güçlü bir doğrusal ilişki olduğunu göstermektedir.

Tüm modellerde satışlardaki değişimin ve satışlardaki değişim ile ticari alacaklardaki değişim arasındaki farkın katsayıları pozitif ve anlamlıdır. Larcer, Richardson modelindeki satışlardaki değişim ile ticari alacaklardaki değişim arasındaki farkın katsayısı da pozitif ve anlamlıdır (p=0,001). Larcer, Richardson dışındaki üç modelde maddi duran varlıkların katsayısı negatiftir ve anlamsızdır. Ancak Larcer Richardson modelinde maddi duran varlıkların katsayısı pozitif ve anlamlıdır (p=0.002). Bu durumda 3 modele göre yapılan hesaplamada örneklemdaki işletmelerin toplam tahakkuk düzeyleri satışlardaki değişimden etkilenmekte, maddi duran varlıklardaki değişiklikten etkilenmemektedir. Fakat Larcer, Richardson modelinde toplam tahakkuk düzeyleri hem satışlardaki değişimden etkilenmekte hem de maddi duran varlıklardaki değişiklikten etkilenmemektedir. Larcer, Richardson Modelindeki diğer bir değişken faaliyet nakit girişleridir. Faaliyet nakit girişlerinin katsayısı negatif ve anlamlıdır (p=0.000). Piyasa Değeri/ Defter değeri değişkeninin katsayısı beklendiği gibi pozitifdir ve yeteri kadar anlamlı değildir. Dolayısıyla Larcer, Richardson modelinde toplam tahakkuk düzeyleri faaliyet nakit girişlerindeki değişimden etkilenirken PD/DD değişiminden çok az etkilenmektedir.

Tablo 1: Tahakkuk Modellerinin Analizi

Bağımlı Değişkenler Bağımsız Değişkenler	Jones Modeli	Modife Edilmiş Jones Modeli (1995)	Performansla Eşleştirilmiş İhtiyari Tahakkuk Modeli (Kothari -2005)	Larcker, Richardson (2003) Modeli
Sabitler	0.204 (0.360)	0.207 (0.395)	0.224 (0.396)	0.294 (1.778)
Satış farkı	0.1307 *(1.263)			
(Satış farkı- Tic.al farkı)		0.984 ** (0.896)	0.112 (1.013)	0.831*** (3.324)
Brüt Maddi Duran Varlıklar	0.864 (-0.557)	0.192 * (-1.605)		0.387 *** (3.056)
Net Maddi Duran Varlıklar			-0.300 (-0.621)	
Faaliyet Nakit Girişleri				-0.966 *** (-42.55)
PD/DD				0.547 (0.442)
Aktif Karlılığı			0.688 ** (1.847)	
R-Kare	0.0319	0.0306	0.0295	0.7686

***, **, *; %1, % 5, %10 sırasıyla önemlilik derecesi; 2005-2010 yılları arasında gözlem sayısı n= T istatistikleri parametre tahminlerinin altında parantez içinde belirtilmiştir. (p-valuedeğerleriaşağıda belirtilmiştir.)

Tahakkuk modelleri kâr yönetimi uygulamalarının hem miktarını (büyüklüğünü) hem de pozitif ve negatif yönünü tespit ederler. Literatürde iki ihtiyari tahakkuk ölçüsü vardır. Biri pozitif değer olan gelir arttırıcı tahakkuklar ve diğeri de negatif değer olan gelir azaltıcı tahakkuklardır. Panel veri analizi sonucunda da bulunan ihtiyari tahakkuk miktarlarını gösteren katsayıların bir kısmı negatif bir kısmı pozitif olarak bulunmuştur.

Ekonometrik modelde t zamanındaki ihtiyari tahakkuk miktarlarını veren (ϵ_{it}), yıl ve şirket bazında hem negatif hem de pozitif değerler alabilmektedir. Aşağıdaki tablo 2' de örnek olsun diye 10 şirkete ait Larcker, Richardson Modeli ile elde edilmiş t zamanındaki ihtiyari tahakkuk miktarları gösterilmiştir.

Tablo 2: 13 Şirkete ait 2005-2010 yılları arası İhtiyari Tahakkuk Miktarları

	İhtiyari Tahakkuk Mik.	Yıllar		İhtiyari Tahakkuk Mik.	Yıllar
1	0,04509432	2006	6	0,01347265	2006
	-0,04276516	2007		-0,01245332	2007
	-0,21104440	2008		0,04492895	2008
	-0,09035921	2009		0,01062082	2009
	-0,03598341	2010		0,00042371	2010
2	0,00231608	2006	7	0,17918810	2006
	-0,05362444	2007		0,14593180	2007
	-0,03827001	2008		0,08407872	2008
	-0,01860856	2009		0,03144834	2009
	-0,01688494	2010		0,07363372	2010
3	-0,17321720	2006	8	-0,01415648	2006
	-0,20154020	2007		0,05928995	2007
	-0,35147750	2008		-0,08576900	2008
	-0,10058550	2009		0,04896666	2009
	-0,17357150	2010		0,10173390	2010
4	-0,07574442	2006	9	0,06981839	2006
	-0,05661666	2007		-0,02550988	2007
	-0,04602453	2008		-0,11473810	2008
	0,06380293	2009		0,04413031	2009
	-0,02800897	2010		0,04849345	2010
5	-0,03799331	2006	10	-0,03485569	2006
	-0,02881827	2007		0,02140807	2007
	-0,05723068	2008		0,02574879	2008
	-0,01794033	2009		-0,01799669	2009
	-0,06852159	2010		-0,08900791	2010

İhtiyari tahakkuklar yöneticiler tarafından hem gelir arttırıcı hem de gelir azaltıcı yönde kullanılırlar (karı arttırmak ve azaltmak için). Pozitif yönde olan ihtiyari tahakkuklar gelir arttırıcı kâr yönetimini ifade ederken, negatif yönde olan ihtiyari tahakkuklar da gelir azaltıcı kâr yönetimini ifade eder⁴⁹.

49 Lan Sun, Subhrendu Rath. "The Effect of Firm Performance on Modeling Discretionary Accruals: An Evaluation of Accrual Models". Macao International Symposium On Accounting And Finance, November 21 – 24, 2011, s.15. Venue: Macao Polytechnic Institute, Macao, China, <http://www.macaoafa.org/proceedings/index.php/mafa/issue/view/2> ; Ken V. Peasnel, Peter F. Pope , S. Young " Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals?", Journal of Business Finance & Accounting, Vol. 32 , 2005, s.1311.

Çalışmada da 2005 ve 2010 yılları arasında örneklemdaki işletmelerin % 51'i gelir azaltıcı tahakkukları kullanmışlardır. Yani Türkiye'de kâr yönetimi uygulamalarının daha çok gelir azaltıcı yönde yapıldığını söyleyebiliriz.

4.4. İçsel Kurumsal Yönetim Mekanizmaları İle Kar Yönetimi Arasındaki İlişkinin Ölçülmesi ve Analiz Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında kâr yönetimini temsil eden "İhtiyari Tahakkuklar" ile "İçsel Kurumsal Yönetim Mekanizmaları" arasında ki ilişkiye bakılmış ve içsel kurumsal yönetim mekanizması değişkenlerinin ihtiyari tahakkuk düzeyi üzerindeki ilişkinin aşağıdaki ekonometrik bir model oluşturularak test edilmeye (ölçülmeye) çalışılmıştır. Belirlenen her bir bağımsız değişken ile bağımlı değişken olan ihtiyari tahakkuklar regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Aşağıdaki model hipotezleri test etmek için kullanılmıştır:

İhtiyari Tahakkuklar = $\alpha_0 + \alpha_1$ **Yönetim kurulu üyesi sayısı** + α_2 **Bağımsız Yönetim kurulu üye sayısı** + α_3 **Yönetim Kurulunda icracı olmayan üye sayısı** + α_4 **İcra kurulu başkanı ile yönetim kurulu başkanının aynı kişi olması** + α_5 **Denetim komitesindeki kişi sayısı** + α_6 **Denetim komitesindeki bağımsız üyelerin sayısı** + α_7 **Denetim komitesindeki icracı olmayan üye sayısı** + α_8 **Kurumsal yönetim komitesinin varlığı** + α_9 **Big 5 Denetim şirketi denetimi** + α_{10} **Aktif büyüklüğü**

Analiz sonuçları Tablo 3.'de görüldüğü gibidir. Tabloda kurumsal yönetim değişkenleri ile ilgili istatistikî sonuçlar yer almaktadır. Tablo 3.'de gösterilen kurumsal yönetim değişkenlerine ait analiz sonuçlarına göre içsel kurumsal yönetim değişkenleri ile kâr yönetimi katsayıları arasındaki ilişkinin hipotez testi sonuçları aşağıdaki gibidir:

H1' testinin sonucu yönetim kurulundaki üyelerin sayısı ile kâr yönetimi arasında da pozitif ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (0.260)'dır ve ilişki anlamlı ($p=0.666$) değildir. Model bu değişken aracılığı, kâr yönetimindeki değişkenliğin küçük bir kısmını açıklamaktadır.

Bu sonuçlar ile yönetim kurulundaki üye sayısının yüksekliğinin ihtiyari tahakkuklar üzerinde etkisi yoktur dolayısıyla finansal raporların kalitesini yükseltmemektedir. Çünkü BORSANİSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerin büyük çoğunluğu yaptırımında olmadığı için yönetim kurullarında bağımsız üye buldurmaya özen göstermemişlerdir dolayısıyla yönetim kurulundaki üye sayısının fazlalığının yönetim kurulunun etkin çalışması

üzerinde bir etkisi olmamıştır. Türkiye’de yönetim kurullarının işlevi ve etkinliği, eğer aile üyeleri hala mevcut ise aile üyelerinin profesyonel kimlik kazanmaları ile ve yönetim kuruluna zorunlu olarak bağımsız ve icracı olmayan üyeler alınarak, arttırılmaya çalışılmaktadır.

Kurumsal yönetim literatüründe yönetim kurulunun yapısı açısından yönetim kurulunun büyüklüğü önemlidir. Jensen⁵⁰ (1993), yönetim kurullarının büyüklüğünü “Yönetim kurulları yedi ya da sekiz kişiden fazla olduğu zaman kurulun etkili çalışma olasılığı daha azdır ve CEO’nun kontrolü daha kolay değildir.” ifadeleri ile açıklar. Bu bakış açısıyla büyük yönetim kurullarında, üyeler arasında iletişim ve koordinasyon sorunları nedeniyle finansal raporlamada kontrol etkililiği daha düşüktür. Diğer yandan aynı zamanda büyük yönetim kurullarında sayı fazlalığı nedeni ile daha fazla kurumsal ve finansal uzmana sahip olabileceği ve bu uzmanların yönetsel kararlara karşı çıkma olasılığının yüksek olabileceği de ileri sürülmektedir⁵¹. Xie et.al. (2003) tarafından yönetim kurulu büyüklüğünün kâr yönetimi üzerindeki etkisi araştırılmıştır ve büyük yönetim kuruluna sahip şirketlerde kâr yönetimi uygulamalarının gerçekleşmeyebilir olarak bulunmuştur.

50 Michael C. Jensen. “The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems”, The Journal of Finance, Vol.48 , No.3, 1993, s.865.

51 Biao Xie, Wallace N. Davidson, Peter J. DaDalt. “ Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee”. Journal of Corporate Finance, Vol. 9, No. 3, 2003, s.295; Pornupatham, Sompong, “An Empirical Examination of Earnings Management, Audit Quality and Corporate Governance in Thailand: Perceptions of Auditors and Audit Committee Members”, Unpublished PhD Thesis, 2006, Cardiff University, United Kingdom

Tablo 3: Kurumsal Yönetim Değişkenleri İle Kâr Yönetimi Katsayıları Arasındaki İlişkinin Test Sonuçları

Bağımlı değişken ihtiyari tahakkuklar Bağımsız değişkenler	t-İstatistikleri ve p-value Değerleri	Değişkenlere Ait Katsayılar
Yönetim Kurulu Üye Sayısı	0.666 (0.431)	0.260
Bağımsız Yön.Kur. Üye Sayısı	0.952 (-0.600)	-0.560
İcracı Olmayan Yön.Kur. Üye Sayısı	0.061 ** (-1.871)	-0.614
Denetim Komitesi Üye sayısı	0.004 *** (-2.849)	-0.207
Denetim Komitesi Bağımsız Üye sayısı	0.296 (-1.046)	-0.351
Denetim Kom. İcracı Olmayan Üye Sayısı	0.050 ** (1.961)	-0.594
Ceo-Yön.Kurulu Başk Aynı Olmaması	0.202 (-1.275)	-0.939
Kurumsal Yönetim Komitesinin Varlığı	0.187 (1.320)	0.307
Halka Açıklık	0.767 (-0.295)	-0.172
İşletme Büyüklüğü	0.000 (9.333)	0.124
5 Büyük Denetim Şirketi Tar. Denetlenme	0.428 (-0.792)	-0.170

***, **, *, %1, % 5, %10 sırasıyla önemlilik derecesi; 2005-2010 yılları arasında gözlem sayısı n= 595; T istatistikleri parametre tahminlerinin altında parantez içinde belirtilmiştir.

Literatürdeki çalışmalar yönetim kurulunun etkinliğinin, bağımsız ve icracı olmayan üyelerin varlığı ile sağlandığını tespit etmişlerdir. Yönetim kurulunun etkin olması da kâr yönetimi uygulamalarını kontrol altına alacaktır. Çalışmamıza göre 2010 yılına kadar örneklem içindeki sadece 19 (%16) işletmede bağımsız üye mevcuttur. 2012 TTK uygulamalarının başladığı güne kadar BORSAN İSTANBUL A.Ş.'deki çok az şirkette bağımsız üye bulunmakta idi. Yürürlüğe giren TTK kanunu ile 2012 yılı itibarı ile bağımsız üye bulundurma zorunluluğu getirildi ve beraberinde her şirket en az iki bağımsız üye bulundurmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak 2012 sonrasında BORSAN İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerin kar yönetimi miktarlarının azalması muhtemeldir.

H₂ hipotez testinin sonucuna göre yönetim kurulundaki bağımsız üyelerin oranı ile kâr yönetimi katsayısı negatif ilişkilidir; negatif katsayısı (-0.560) ve ilişki anlamlı değildir. Model bu değişkenle kâr yönetimindeki değişkenliğin küçük bir kısmını açıklamaktadır ve p= 0.952 ; t=-0.600'

dır. Literatüre göre, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının yüksekliği finansal raporların kalitesini yükseltir çünkü bağımsız üyeler, yöneticileri daha etkin izleyeceklerdir⁵². Ancak Türkiye’de sonuç önceki çalışmalardan farklıdır, çünkü çalışmada kullanılan örneklem içindeki 119 şirketten sadece 19’unda yönetim kurulunda ve denetim komitesinde bağımsız üye vardır, diğerlerinde yoktur. Dolayısıyla istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmadığından yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı kar yönetiminde etkili olamaz.

H₃ hipotez testinin sonucu yönetim kurulundaki icracı olmayan üyelerin sayısı ile kâr yönetimi arasında da negatif ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (-0.614)’dür ve $t = -1.871$ ’ dir. Yönetim kurulundaki icracı olmayan üyelerin oranlarının ortalamasında anlamlı bir fark vardır dolayısıyla ilişki anlamlıdır ($p=0.061$). Bu sonuçlara göre yönetim kurulundaki icracı olmayan üye sayısının yüksekliği finansal raporların kalitesini yükseltir çünkü icracı olmayan üyeler yöneticileri daha etkin izleyeceklerdir. Yayınlanan kurumsal yönetim ilkelerinde de belirtildiği gibi icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları yönetim kurulunun etkinliği için çok önemlidir. Demirkan, Plat⁵³ (2009)’ın da araştırma sonuçlarında belirttikleri gibi, kârı düşük olan işletmelerde icracı olmayan yönetim kurulu üyeleri ihtiyari tahakkuklara daha fazla dikkat ederler; bu da kâr yönetiminin kontrol altına alınmasında önemli bir faktördür. Davidson, Goodwin, Kent⁵⁴ (2003) de icracı olmayan yöneticilerin çoğunlukta olmasının ihtiyari tahakkukları azalttığını tespit etmişlerdir. Calbury komitesi dokümanları dahil bir çok lokal ve uluslararası kurumsal yönetim rehberlerinde de yönetimin izlenmesinde icracı olmayan üyelerin çok önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.

H₄ hipotez testinin sonucuna göre CEO’nun iki görevinin olmaması ile kâr yönetimi katsayısı arasında da negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir ve negatif katsayı (-0.939)’dur fakat ilişki çok anlamlı değildir. ($p=0.202$). Model 2005 yılı için kâr yönetimindeki değişkenliğin küçük bir kısmını açıklamaktadır ($t = -1.275$). Bu sonuçlar, CEO’nun iki görevinin olmamasının kâr yönetimi üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Ayrıca tersi durumda pozitif ilişki olması gerekmektedir. Sonuç olarak CEO ve

52 Bkz. Mark S. Beasley, “An Empirical Analysis Of The Relation Between The Board Of Director Composition And Financial Statement Fraud”, The Accounting Review, Vol :71, 1996, s. 443-465; Patricia M. Dechow, et.al ,1996, a.g.e s. 1 - 36; K.V. Peasnell, P. F. Pope , S. Young, 2005, a.g.e s.1311-1346; Norman, M Saleh, Takhiah M. Iskandar, Mohd Mo. Rahmat. 2007, a.g.e , s.147-163.

53 Demirkan, Platt. 2009 , a.g.e s.111-112

54 Davidson, Goodwin, Kent. 2003, a.g.e, s.2.

yönetim kurulu başkanın farklı kişiler olması kâr yönetimini azaltmayacaktır.

Yönetim Kurulu Başkanı ile İcra Başkanının (CEO) görevlerinin ayrılması ile İcradan Sorumlu Başkan faaliyetlerin uygulanmasından sorumlu kişi olarak, Yönetim Kuruluna hesap verir. İşletmeler ve kişilerin performansları ile ilgili objektif bir değerlendirilme yapılabilmesi, çıkar çatışmalarının engellenebilmesi ve bağımsızlık için Yönetim Kurulu Başkanı ile İcra Başkanını ayrı kişiler olması çok önemlidir.⁵⁵ Çalışmamızdaki şirketlere baktığımızda sadece 7 şirkette CEO ve yönetim kurulu başkanı aynı kişilerdir diğer tüm şirketlerde (% 94'ünde) farklı kişiler görev almaktadır. BORSA İSTANBUL A.Ş. şirketlerinin çoğu 2005 yılı itibari ile bu kurala uymuşlardır. BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerde CEO ve yönetim kurulu başkanı farklı kişiler de olsa CEO'ları denetleyecek mekanizma olan yönetim kurulunda, bağımsız üye bulunmamaktadır.

H₅ hipotez testinin sonucu denetim komitesindeki üyelerin sayısı ile kâr yönetimi arasında da negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (-0.207)'dir, t= -2.849'dur ve denetim komitesindeki üyelerin oranlarının ortalamasında anlamlı bir fark vardır ve dolayısıyla ilişki anlamlıdır (p=0.004). Model kâr yönetimindeki değişkenliğin küçük bir kısmını açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre denetim komitesindeki üye sayısının yüksekliği finansal raporların kalitesini yükselten bir unsurdur. Çünkü denetim komitesi üyeleri denetçileri ve yöneticileri daha etkin izleyeceklerdir. Denetim komitesinin etkinliğinin etkileyen en önemli iki unsurda komitede bağımsız ve icracı olmayan üyelerin bulunmasıdır. BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerin çoğunda da denetim komitesi vardır ve denetim komitesindeki üyeler 7 şirket hariç icracı olmayan üyelerden oluşmaktadır fakat çok az işletmenin denetim komitesinde bağımsız üye bulunmaktadır. TTK'nun yürürlüğe girmesi ile 2012 yılından itibaren BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki tüm şirketlerde denetim komitesinde de bağımsız üyeler yer almaktadır. Literatürün tespitlerine paralel 2012 itibari yönetim kurulu ve denetim komitesinde bağımsız üyelerinde yer alması ile birlikte yönetim kurulu ve denetim komitesinin etkinliği daha da arttığı için 2012 itibari ve devamında kâr yönetimi uygulamalarının kontrol altına alınması muhtemeldir çünkü icracı olmayan üye bulundurma kuralına 2005 yılı itibari ile riayet edilmeye başlanmıştır. İcraçı olmayan üye sayısı arttıkça kâr yönetimi azalmakta ve finansal raporlamanın güvenilirliği de artmaktadır.

H₆ hipotez testinin sonucu denetim komitesindeki bağımsız üyelerin sayısı ile kâr yönetimi arasında da negatif ilişki olduğunu göstermiştir ve

55 <http://www.myexecutive.com.tr/icerik.asp?lng=tr&CID=22>

negatif katsayı -0.351'dir ($t = -1.046$). Denetim komitesindeki bağımsız üyelerin oranlarının ortalamasında anlamlı bir fark yoktur ve dolayısıyla ilişki anlamlı değildir ($p=0.296$). Oysa denetim komitesindeki bağımsız üye sayısının yüksekliği, finansal raporların kalitesini yükseltir. Çünkü denetim komitesi üyeleri denetçileri ve yöneticileri daha etkin izleyeceklerdir. Ancak Türkiye'de sonuç dışarıdaki çalışmalardan farklıdır. Çünkü çalışmada kullanılan örneklem içindeki 119 şirketten sadece 19'unda yönetim kurulunda ve denetim komitesinde bağımsız üye vardır, diğerlerinde yoktur. Dolayısıyla istatistiksel olarak sonuç anlamlı çıkmadığı için denetim komitesindeki bağımsız üye sayısı kar yönetimi üzerinde etkili olamaz.

H_7 hipotez testinin sonucu denetim komitesindeki icracı olmayan üyelerin sayısı kâr yönetimi arasında da negatif ilişki olduğunu göstermiştir ve negatif katsayı (- 0.594) ve t değeri ($t = 1.961$)'dir. Denetim komitesindeki icracı olmayan üyelerin oranlarının ortalamasında da anlamlı bir fark vardır ($p=0.050$). Bu sonuçlar da kurumsal yönetim uygulamalarının yani yönetim kurulu ve denetim komitesindeki icracı olmayan üye sayısı çokluğunun kâr yönetimi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir ve finansal raporların kalitesini yükseltir. Çünkü icracı olmayan üyeler yöneticileri daha etkin izleyeceklerdir. Yayımlanan kurumsal yönetim ilkelerinde de belirtildiği gibi icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları yönetim kurulunun etkinliği için çok önemlidir. Calbury komitesi dokümanları dahil bir çok lokal ve uluslararası kurumsal yönetim rehberlerinde de yönetimin izlenmesinde icracı olmayan üyelerin çok önemli rol oynadığı ifade edilmiştir. Denetim komitesinin etkinliği de üyelerinin icracı olmayan üyelerden oluşmasına bağlıdır. Çalışmamızda da sadece 5 şirket hariç tüm şirketlerde icracı olmayan üye sayısı çoğunlukta bulunmaktadır. Denetim komitelerinde de ağırlıklı icracı olmayanlar görev almaktadır. SPK X No:22 tebliğ bölüm 6'da denetim komitesi iki kişiden oluşuyorsa tamamınınun fazla ise üyelerin çoğunluğunun icracı olmaması gerektiğini ifade edilmektedir. Sonuç olarak BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerin yönetim kurulu ve denetim komitesinde icracı olmayan üye çokluğu kurula uyduklarını ve bu durumun da kar yönetimi uygulamalarının kontrol altına alınmasında etkili olabileceğini söyleyebiliriz.

H_8 hipotez testinin sonucu kurumsal yönetim komitesinin varlığı ile kâr yönetimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (0.307)'dir ve kurumsal yönetim komitesinin mevcut olmasının kar yönetimi ve finansal raporların doğruluğu üzerinde bir etkisi yoktur. Çünkü 2005-2010 yılları arasında BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerin sadece 23 tanesinde (%19'unda) kurumsal yönetim komitesi mevcuttur.

H_9 hipotez testinin sonucu halka açıklık oranı ile kar yönetimi arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında negatif ilişki vardır ve ilişki anlamlı

değildir ($p=0.767$). Negatif katsayı 0.172'dir ($t= -0.295$). Sonuç olarak, halka açıklık oranının kar yönetimi üzerinde bir etkisi yoktur.

Halka açıklık oranı sahiplik yapısını belirleyen değişkenlerden biridir. Sahiplik yapısı da içsel kurumsal yönetim mekanizmalarından biridir. Literatüre göre halka açıklık kâr artırıcı kâr yönetimi uygulamalarını teşvik eden bir unsurdur. BORSA İSTANBUL A.Ş.'deki şirketlerde de halka açıklık oranları düşüktür. Fakat bu durum bir avantaj değildir. Bu işin ideali çoğunluk hisselerinin halka açık olmasıdır. O zaman şirketler daha iyi yönetiliyor, kötü yönetilirse el değiştiriliyor, yöneticiler istediği gibi davranmıyor ve dolayısıyla kar yönetimi de yapamıyorlar ve daha iyi sermaye piyasaları oluşuyor.

Analiz sonuçları aktif büyüklüğü ile kâr yönetimi arasında da pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (0.124)'dir ve aktif büyüklüğünde anlamlı bir fark vardır ve dolayısıyla ilişki anlamlıdır. ($p=0.000$) İşletmelerin aktif büyüklüğü arttıkça kâr yönetiminde azalma olması gerekirken aksine artma olmuştur. Bu da Türkiye'deki büyük şirketlerin kurumsal yönetim mekanizmalarını yeterli düzeyde uygulamamalarından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de kurumsal yönetim mekanizmalarının tamamının gerektiği şekilde uygulanması gerektiğini göstermektedir. Ancak 2012 yılına kadar yasal açıdan tam bir zorunluluk olmadığından ilgili kurumsal yönetim mekanizmalarını uygulamayan işletmeler kurumsal uyum raporlarında uygulamama nedenlerini açıkladıklarında sorumluluklarını yerine getirmiş kabul ediliyorlardı. Ancak 2012 yılında kurumsal yönetim mekanizmalarının uygulanması ile ilgili zorlayıcı etkiye sahip yeni TTK'nunda yer alan yaptırımlardan dolayı tüm işletmeler sorumluluklarını tam olarak yerine getirmeye başlamışlardır.

Analiz sonuçları beş büyük denetim şirketi ile denetlenme ile kâr yönetimi arasında da negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir ve katsayısı (-0.170)'dir ve Beş büyük denetim şirketi ile denetlenmede anlamlı bir fark yoktur ve dolayısıyla ilişki anlamlı değildir. ($p=0.428$) Sonuç olarak beş büyük denetim şirketi tarafından denetlenen işletmelerde kar yönetimi azalmasına rağmen istatistiksel olarak dikkate değer bir değişme olmamaktadır.

SONUÇ

Çalışmada analiz sonuçları ile iki önemli konunun araştırıldığı gösterilmeye çalışılmıştır. Birinci olarak, Türkiye'de kâr yönetimini (ihtiyari tahakkukları) ölçmede hangi modelin kullanılması gerektiği araştırılmış ve ihtiyari tahakkukları ölçmek için geliştirilen modeller havuzlanmış panel veri

analizi ile analiz edilmiş ve değişkenler arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan, açıklayıcı gücü en yüksek model % 77 R-kare değeri ile Larker Richardson modeli olarak bulunmuştur. Tahakkuk modelleri ile ihtiyari tahakkukların hem miktarları hem de ihtiyari tahakkuk düzeylerinin pozitif mi yoksa negatif yönlü mü oldukları tespit edilir. Pozitif yönde olan ihtiyari tahakkuklar gelir arttırıcı kâr yönetimini ifade ederken, negatif yönde olan ihtiyari tahakkuklarda gelir azaltıcı kâr yönetimini ifade eder. Analiz sonuçları örneklemedeki BORSAN İSTANBUL A.Ş. şirketlerinin çok az farkla daha çok gelir azaltıcı (%51) ihtiyari tahakkukları kullandığını göstermektedir.

İkinci olarak da, Larcer, Richardson modeli ile tahmin edilen şirketlerin ihtiyari tahakkuk miktarları ile içsel kurumsal yönetim mekanizması değişkenleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; kâr yönetimi uygulamalarını azaltan kurumsal yönetim mekanizmaları; yönetim kurulu ve denetim komitesindeki icracı olmayan üye sayısının çokluğu ile denetim komitesi üye sayısı olmuştur. Aktif büyüklüğü de kâr yönetimini arttıran bir unsur olarak tespit edilmiştir.

Araştırmamızın sonucuna göre eğer tüm içsel kurumsal yönetim mekanizmaları gerektiği şekilde ve yeterlilikte uygulanır ve birlikte işlevleri sağlanırsa sermaye piyasalarında yer alan tüm şirketlerin finansal raporlarına, finansal etkinliklerine ve verimliliklerine olan güven artacaktır. Böylece ulusal ve uluslararası arenadaki yerli ve yabancı, bireysel ve kurumsal yatırımcılar ile tüm paydaşların sermaye piyasalarına duyduğu güven daha da sağlanacak ve Türkiye tercih edilen piyasa konumuna geçecektir ve küresel rekabet gücünü arttıracaktır.

İçsel kurumsal yönetim mekanizmalarına dayalı kurumsal yönetim, sorumlulukları arttırılmış yönetim demektir. Sorumlulukları arttırılmış yönetimde şirket yönetimine olan güvenilirliğin temel unsurudur. Günümüzde kurumsal yönetim ilkelerine dayalı kurumsal yönetim anlayışını benimseyen işletmelerde oluşturulan muhasebe sisteminin ürettiği doğru ve güvenilir finansal bilgiler ve finansal raporlar ülkelerin yatırım dinamiklerinin temelini oluşturmaktadır.

Yasallaşarak yürürlüğe giren yeni Türk Ticaret Kanunu da işletmelerin ortaklık yapılarının düzenlenmesi ve işletmelerde kurumsal yönetim uygulamalarının daha sıkı bir şekilde ele alınması gibi uygulamaları içerdiği için, kar yönetimi uygulamalarında azalma beklenebilir.

Bundan sonraki çalışmalarda TTK'na göre uygulama öncesi ve uygulama sonrası kurumsal yönetim uygulamalarının kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkileri karşılaştırılabilir. Yine 2008 yılında ABD'deki taşınmaz mal piyasasının ani değer kaybetmesi ile başlayan ve dünyanın

birçok ÷lkelerini olumsuz yönde etkileyen 2008 krizi öncesi ve sonrası kurumsal yönetim uygulamalarının kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkiler araŐtırılabilir.

KAYNAKÇA

- Al-Abbas, Mohammed A. "Corporate Governance and Earnings Management: An Empirical Study of the Saudi Market", The Journal of American Academy of Business, Cambridge, Volume:15, No:1, 2009, s.301-310.
- Akmut, Ö., Aktas, R., Binay, H.S. **Öngörü Teknikleri ve Finans** Uygulamaları, Siyasal Kitabevi, Ankara 1999.
- Aksu, Mine ; Arman Kösedadağ. "İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Şirketlerinin Şeffaflık ve Kamuyu Bilgilendirme Bakımından Derecelendirilmesi", I. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu ve VII. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 2005, s.217-241.
- Alexander, David. "The Impact Of Three Board Characteristics, Moderated By Ceo Attributes, On Earnings Management", Doctor Of Business Administration, 2010, H. Wayne Huizenga School of Business and Entrepreneurship Nova Southeastern, UMI Dissertation Services. University.
- Ayarlıoğlu, Mehmet. "Kar Yönetimi (Earning Management) Uygulaması ve İMKB'de Test Edilmesi", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2007), s.1-280 .
- Beasley, Mark S. "An Empirical Analysis Of The Relation Between The Board Of Director Composition And Financial Statement Fraud", The Accounting Review, Volume:71, 1996, s.443-465.
- Cohen, Jeffrey R., Krishnamoorthy Ganesh; Arnold Wright. "The Corporate Governance Mosaic and Financial Reporting Quality", Journal of Accounting Literature, Volume 23, 2004, s.87-152.
- Copeland, Ronald M. "Income Smoothing", Journal of Accounting Research, Sayı:6; Empirical Research in Accounting, Selected Studies 6 (Supplement), 1968, s.101-116.
- Davidson, Ryan; Jenny Goodwin; Pamela Kent. "Internal Governance Structures and Earnings Management, Working Paper No. 2003-009, December 2003, s.1-34.
- Dechow, Patricia M.; Douglas J. Skinner. "Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners and Regulators", Accounting Horizons, Vol.14 No:2, 2000, s.235-250.
- Dechow, Patricia M.; Richard G. Sloan; Amy P. Sweeney. "Detecting Earnings Management", The Accounting Review, Vol. 70, No.2, 1995, s.193-225
- Dechow, P. M., Sloan, R. G. Sweeney, Amy. "Causes And Consequences Of Earnings Manipulation: An Analysis Of Firms Subject To Enforcement Actions By The SEC. *Contemporary Accounting Research*, Vo.13, No.1, 1996, s.1 - 36.
- Demirkan, Sabahattin; Harlan Platt. "Financial Status, Corporate Governance Quality, And The Likelihood Of Managers Using Discretionary Accruals", Accounting Research Journal Vol.22, No. 2, 2009 , s.93-117.
- Denis, Diane K. ; John J. McConnell. "International Corporate Governance" Journal of Financial and Quantitative Analysis, Vol. 38 No.1, 2003, s. 1-37.
- Grasso, Lawrence P.; Patricia A. Tilley; Richard A. White, "The Ethics of Earnings Management: Perceptions After Sarbanes-Oxley", Management Accounting Quarterly, Autumn, Vol.11 Issue. 1, 2009, s.45-69.

- Hamdan, Allam M. M., Al-Hayale, Talal H. Al-Hayale and Emad M. Aboagela. "The Impact of Audit Committee Characteristics on Accounting Conservatism: Additional evidence from Jordan", *Journal of King Saud University – Administration Sciences*. KSA. , Vol.24, No. 1 2012,s. 1-15.
- He Liyu, Sue Wright, Elaine Evans and Susan Crowe. "What makes a board independent? Australian evidence", *Accounting Research Journal*, Vol. 22 No: 2, 2009,s.144 – 166.
- Healy, Paul, M. "The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions," *Journal of Accounting and Economics*, Vol.7, April 1985, s.85-107.
- Huang, P.; Timothy, J. Louwers; Jacquelyn S. Moffitt; Yan, Zhang " Ethical Management, Corporate Governance, and Abnormal Accruals", *Journal of Business Ethics*, Vol.83,2008, 469–487.
- Hutchinson, Marion . "Governance Issues in Accounting", *Accounting Research Journal*, Vol.22,Issue 2, 2009,s. 89-92.
- Jaggi, Bikki; Sidney Leung; Ferdinand Gul. "Family Control, Board Independence And Earnings Management: Evidence Based On Hong Kong Firms", *Journal Of Accounting And Public Policy*, Vol. 28, No. 4, 2009,s.281-300.
- Jensen, Michael C. "The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems", *The Journal of Finance*, Vol.48 , No.3, 1993, s.831-880.
- Jones, J.Jennifer. "Earnings Management During Import Relief Investigations", *Journal of Accounting Research*, Vol. 29,No.2, 1991,s.193-228.
- Karaibrahimoğlu,Yasemin, "The Role Of Corporate Governance On Earnings Management:Quarterly Evidence From Turkey, (Doktora Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi) 2010,s. 1-342.
- Keefe,Tim<http://www.investopedia.com/university/accounting/earningsquality/earnings2.asp> (12.02.2013)
- Kothari S.P., Andrew Leone and Charles E. Wasley. " *Journal of Accounting and Economics*", Vol. 39, No: 1, 2005,s.163-197
- Larcker, David F.; Scott A. Richardson. " Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices and Corporate Governance", *Journal of Accounting Research* , Volume:42, Issue:3.2003, s.625-658.
- Lev, Baruch. "Corporate Earnings: Facts and Fiction", *The Journal of Economic Perspectives*, Spring, Vol.17, No.2,2003,s. 27-50.
- Levitt, Arthur, (1998), "The Numbers Game", Speech at New York University <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt> (26.03.2011)
- Maggi,Giovanni; Andres Rodriguez Clare. "Costly Distortion of Information in Agency Problems", *The Rand Journal of Economics*, Vol.26,No.4,1995,s.675-689.
- Mcmullen, Dorothy Ann. "Audit Committee Performance: An Investigation of the Consequences Associated with Audit Committees", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol.15, No.1, Spring 1996, s.87-103.
- Mulford, Charles. W. ; Euqene. E. Comiskey. *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*, John Wiley & Sons Inc., USA ,2002, <http://books.google.com.tr/>
- Noronha, Carlos; Yun Zeng; Gerald Vinten. "Earnings Management in China: An Exploratory Study", *Managerial Auditing Journal*, Vol.23, No.4, 2008, s.367-385.

- Ocak, Murat “Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kar Yönetimi Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama” (Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi) ,2013, s. 1-243.
- Önder, Şerife. “ İşletmelerin Kar Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi İMKB üzerine Bir Uygulama”,(Basılmamış Doktora Tezi, Kütahya Üniversitesi) ,2013,s.1-226.
- Peasnell K.V.; P. F. Pope ; S. Young “ Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals?”, Journal of Business Finance & Accounting, Vol. 32 , 2005, s.1311-1346.
- Pornupatham, Sompong, “An Empirical Examination of Earnings Management, Audit Quality and Corporate Governance in Thailand: Perceptions of Auditors and Audit Committee Members”, Unpublished PhD Thesis, 2006,Cardiff University, United Kingdom
- Rezaee, Z. Financial Statement Fraud Prevention and Detection, John Wiley&Sons Inc.2002. <http://books.google.com.tr/> (Erim Tarihi :
- Richardson, Scott.; Richard G.Sloan; Mark T. Soliman; İrem Tuna. “ Accrual Reliability, Earnings Persistence and Stock Prices”, Journal of Accounting and Economics, Vol.39, 2005, s.437- 485.
- Saleh, Norman,M.; Takiah M. Iskandar; Mohd Mo. Rahmat. “ Audit Committee Characteristics And Earnings Management: Evidence From Malaysia”, Asian Review of Accounting, Vol.15 No.2, 2007, s.147-163.
- Scarbrough D.Paul; Dasaratha V. Rama; K. Raghunandan. “Audit Committee Composition And Interaction with Internal Auditing: Canadian Evidence”, Accounting Horizons, Vol.12,No.1, 1998,s.51-62.
- Securities and Exchange Commission, Annual Report (Washington, DC: Securities and Exchange Commission, 1999) <http://www.sec.gov/pdf/annrep99/ar99full.pdf> . (Erişim Tarihi
- Shen, Chung-Hua and Hasiang-Lin Chih. “Investor Protection, Prospect Theory, and Earnings Management: An International Comparison of the Banking Industry”, Journal of Banking and Finance, Vol.29,2005,s.2675–2697.
- Siregar S. Veronica; Sidharta Utama. “Type Of Earnings Management And The Effect Of Ownership Structure, Firm Size, And Corporate-Governance Practices: Evidence From Indonesia” The International Journal Of Accounting ,Vol. 43, 2008,s. 1–27.
- SPK, (2005)Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi, Şubat 2005.
- SPK, E-Veri Bankası, 2010, <http://www.spk.gov.tr/apps/eVeri/index.aspx? submenueheader=1>
- Stolowy, Hervé; Gaétan Breton. “Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework”, Review of Accounting & Finance, Vol.3, No.1, 2004,s.5-64.
- Sun, L. Rath, S. . The Effect of Firm Performance on Modeling Discretionary Accruals:An Evaluation of Accrual Models. Macao International Symposium On Accounting And Finance,November 21 – 24, 2011, Venue: Macao Polytechnic Institute, Macao, China, <http://www.macaoafa.org/proceedings/index.php/mafa/issue/view/2>

- Thiruvadi, Sheela and Hua-Wei Huang "Audit Committee Gender Differences And Earnings Management" *Gender in Management: An International Journal*, Vol. 26 Iss: 7, pp.483 - 498
- Xie, Biao, Wallace N. Davidson; Peter J. DaDalt. " Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee". *Journal of Corporate Finance*, Vol. 9, No. 3, 2003, s.295-316.
- Weber Margaret Liebenow, *Executive Equity Incentives, Earnings Management and Corporate Governance*, MBA, Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin.
- Yang, J. S., Krishnan, J. *Audit Committees And Quarterly Earnings Management. International Journal of Auditing*, Vol. 9, No.3,2005,s.201-219.
- Yermack, David. *Higher Market Valuation Of Companies With A Small Board Of Directors. Journal of Financial Economics*, Vol.40, No.2, 1996, s.185-221.
- Yu, Frank. *Analyst Coverage and Earnings Management. Journal of Financial Economics*. Vol. 88, 2008,s.245-271.
- Zahra, Shaker A. and John A. Pearce . "Boards Of Directors And Corporate Financial Performance: A Review And Integrative Model", *Journal of Management*, Vol.15, 1989,s.291-334.
- <http://www.myexecutive.com.tr/icerik.asp?lng=tr&CID=22>).